

Poročilo EU o dostopnosti Zakonodaja o dostopnosti v Evropi

*S skupnimi močmi za izgradnjo bolj dostopne Evropske unije
za osebe z različnimi oblikami oviranosti.*

Konzorcij sestavljajo:

Prevod in lektoriranje: Nuša Ornik in dr. Matjaž Debevc

Verzija: 29.9.2023

KAZALO

1.	Povzetek	2
2.	Seznam okrajšav, uporabljenih v tem dokumentu	3
3.	Uvod in obseg	4
4.	Kaj je dostopnost?	5
5.	Pregled zakonodaje Evropske unije	8
5.1.	Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov	8
5.2.	Evropski akt o dostopnosti (EAA)	11
5.3.	Drugi evropski predpisi o dostopnosti	16
5.4.	Razmerja med različnimi predpisi EU in aktom EAA	23
5.5.	Kako predpisi vodijo k boljši dostopnosti?	25
6.	Izvajanje in posledice za države članice EU	28
6.1.	Posledice za države članice EU in druge ključne deležnike	28
6.2.	Dejavniki za uspešno izvedbo	29
6.3.	Rezultati implementacije za junij 2023	32
7.	Dodatne informacije	37

1. Povzetek

Pričujoči dokument vsebuje informacije o obstoječi zakonodaji Evropske unije o dostopnosti. Zasnovan je tako, da je razumljiv najrazličnejšim zainteresiranim deležnikom brez predhodnega poznavanja zakonodaje Evropske unije o dostopnosti. Vsebina dokumenta podaja potrebno osnovno znanje, ki ga potrebujejo osebe z različnimi oblikami oviranosti, njihove podporne skupine, vključno z organizacijami civilne družbe, javni organi, gospodarski subjekti (kot ponudniki storitev ali proizvajalci) ter različni strokovnjaki za dostopnost. Cilj dokumenta je, da se vsi, ki to želijo, seznanijo z obstoječimi predpisi Evropske unije v zvezi z dostopnostjo ter z dolžnostmi in vlogami, predvidenih za vsako skupino zainteresiranih deležnikov.

Po predstavitvi osnovnih pojmov oviranosti in dostopnosti dokument predstavlja obstoječe pravne dokumente, ki vsebujejo predpise o dostopnosti in veljajo v Evropski uniji, s poudarkom na Konvenciji ZN o pravicah invalidov, Evropskem aktu o dostopnosti, Direktivi o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij organov javnega sektorja, Direktivi o javnem naročanju in Evropskem zakoniku o elektronskih komunikacijah. Za več informacij na področju standardov je na voljo tudi dodatno poročilo, ki ga je pripravil Evropski center virov za dostopnost – AccessibleEU z delovnim naslovom »*Accessibility Standards at European Level*«.

Po pregledu obstoječih zakonodajnih aktov, osredotočenih na dostopnost, dokument obravnava posledice za države članice EU in druge ključne deležnike, hkrati pa raziskuje več dejavnikov za uspešno izvajanje in trenutno stanje izvajanja direktiv. V celotnem dokumentu so v sprotnih opombah vključeni različni uporabni viri, od uradnih zakonodajnih aktov do študij in kompletov orodij.

2. Seznam okrajšav, uporabljenih v tem dokumentu

- **AVMS:** Avdiovizualne medijske storitve
- **CEN:** Evropski odbor za standardizacijo
- **CENELEC:** Evropski odbor za elektrotehnično standardizacijo
- **EAA:** Evropski akt o dostopnosti
- **EDF:** Evropski invalidski forum
- **EC:** Evropska komisija
- **EFTA:** Evropsko združenje za prosto trgovino
- **ETSI:** Evropski inštitut za telekomunikacijske standarde
- **EU:** Evropska unija
- **MKPI:** Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov
- **ZN:** Združeni narodi

3. Uvod in obseg

Dokument je zasnovan tako, da podaja informacije na jasen način in brez predhodnega znanja o naslednjih področjih:

- Kaj je dostopnost in zakaj je pomembna?
- Kakšna je trenutna zakonodaja Evropske unije, ki določa zahteve glede dostopnosti proizvodov in storitev?
- Kdo so ključni deležniki pri izvajanju evropskih zakonodajnih aktov za dostopnost?
- Kakšni so postopek izvajanja in trenutni dosežki teh zakonodajnih aktov?
- Kje lahko najdem koristne vire za izvajanje teh zakonodajnih aktov?

Dokument torej predstavlja pregled ključnih dokumentov in procesov, namenjenih predstavitvi trenutnega stanja zakonodaje Evropske unije o dostopnosti. Namen dokumenta ni v tem, da bi ponudil natančen in sistematičen pregled trenutnega stanja izvajanja zakonov o dostopnosti na nacionalni ravni po državah, temveč prikaz ključnih elementov, pomembnih za različne deležnike po vsej Evropski uniji.

4. Kaj je dostopnost?

Tretji člen Evropske direktive glede dostopnosti za proizvode in storitve (EAA)¹ opredeljuje »*invalide*« kot »osebe z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami, ki jih v povezavi z različnimi ovirami lahko omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodelovali v družbi«. Omenjena definicija temelji na **družbenem modelu invalidnosti**², ki se ne osredotoča na zdravstveno stanje osebe, temveč na njeno interakcijo z okoljem in na ovire, ki jih ustvarja družba. Ne glede na to, ali gre za fizične, socialne, institucionalne, vedenjske ali druge razsežnosti, lahko ovire osebi učinkovito preprečijo, da bi uživala svoje človekove pravice in smiselno sodelovala v svoji skupnosti.

V skladu s to definicijo 50. člen akta EAA določa, da je treba »**dostopnost doseči s sistematično odpravo in preprečevanjem ovir, po možnosti prek univerzalnega oblikovanja ali „oblikovanja, prilagojenega vsem uporabnikom“, ki prispeva k temu, da se invalidom zagotovi enak dostop kot drugim.**«

Podobno glavni obstoječi standardi, ki podpirajo akt EAA (EN 301 549, EN 17161 in v prihodnosti EN 17210, ki so podrobneje opisani v poglavju 6.3.5³), opredeljujejo dostopnost kot »obseg, v katerem lahko proizvode, sisteme, storitve, okolja in zmogljivosti uporabljajo ljudje iz populacije z najširšim obsegom uporabniških potreb, značilnosti in zmožnosti za doseganje opredeljenih ciljev v opredeljenih kontekstih uporabe [kar vključuje] neposredno uporabo ali uporabo, podprto s podpornimi tehnologijami.«

Osredotočenost na **univerzalno oblikovanje** je skladna s ključnimi načeli in definicijami, določenimi v 2. členu Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov (MKPI)⁴: »"univerzalno oblikovanje" pomeni oblikovanje proizvodov, okolja, programov in storitev, ki je čim bolj uporabno za vse ljudi, ne da bi ga bilo treba prilagajati ali posebej načrtovati. "Univerzalno oblikovanje" ne izključuje podpornih pripomočkov in tehnologij za posamezne skupine invalidov, kadar je to potrebno.« Drugi člen konvencije MKPI nadalje obravnava dostopnost v

¹Evropska unija, Direktiva (EU) 2019/882 o zahtevah glede dostopnosti za proizvode in storitve ([Vir](#))

²Evropska unija, Understanding EU policies for people with disabilities, Briefing ([Vir](#))

³Evropski inštitut za telekomunikacijske standarde (ETSI), Standard EN 301 549 ([Vir](#))

⁴Uradni list Republike Slovenije, Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov (MKPI), 2. člen ([Vir](#))

kontekstu komunikacije, saj komunikacija vključuje tudi dostopno informacijsko in komunikacijsko tehnologijo.

Poleg teh načel in definicij je pomemben 9. člen konvencije MKPI, ki se nanaša na dostopnost, v skladu s katerim je dostopnost enaka dostopu drugih v različnih razsežnostih. Omenjeni člen izpostavlja področja, na katerih bi bilo treba izvajati izboljšave univerzalnega oblikovanja: grajeno okolje, kot so stavbe, ceste, prevozna sredstva ter druge notranje in zunanje prilagoditve ter opremo, tudi v šolah, stanovanjskih zgradbah, zdravstvenih ustanovah in na delovnih mestih; informacijske, komunikacijske in druge storitve, tudi elektronske storitve in pomoč v nujnih primerih.⁵

Evropski invalidski forum je med drugim poročal, da osebe z različnimi oblikami oviranosti še vedno ne morejo v celoti enako kot drugi uživati več ključnih razsežnosti, kot so storitve informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT)⁶, turizem⁷, grajeno okolje⁸ in prometni sistem v Evropski uniji. Več takšnih sistemov po vsej Evropi ostaja še vedno nedostopnih kljub obveznostim, ki jih državam članicam EU nalagajo različni zakonodajni akti EU. Prav tako konvencija MKPI zavezuje države članice EU, da odpravijo ovire in ponudijo dostopnost evropskih proizvodov in storitev.

Te ovire močno vplivajo na to, v kolikšni meri lahko osebe z različnimi oblikami oviranosti uživajo svoje človekove pravice enako kot drugi. Ker je sodelovanje v skupnosti ključna sestavina človekove izpolnitve in kakovosti življenja, je pomembno upoštevati, da potovanje, bodisi po cesti, zraku ali železnici, še vedno predstavlja številne ovire in izzive.⁹ Prav tako je dostopnost do spletnega sveta postala nuja za dostop do informacij in interakcijo s širšo skupnostjo. Veliko dnevnih opravil, povezanih z okolji IKT, zahteva dostopno programsko opremo in naprave, da jih sploh lahko opravljamo.¹⁰

V teh primerih, tako kot v mnogih drugih, je implementacija funkcij dostopnosti za proizvode, storitve in okolja bistvenega pomena za zagotovitev, da osebam z različnimi oblikami oviranosti ni onemogočen dostop do njih in njihova uporaba.

⁵Uradni list Republike Slovenije, Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov (MKPI), 9. člen ([Vir](#))

⁶Evropski invalidski forum (EDF), Information and communication technologies (ICT) ([Vir](#))

⁷Evropski invalidski forum (EDF), Tourism Policy ([Vir](#))

⁸Evropski invalidski forum (EDF), Built Environment Policy ([Vir](#))

⁹Evropski invalidski forum (EDF), EU Transport Policy ([Vir](#))

¹⁰Evropski invalidski forum (EDF), Web accessibility ([Vir](#))

Vendar je pomembno upoštevati, da dostopnost ni zadeva, povezana samo s pravicami oseb z različnimi oblikami oviranosti.

Okrepljene zahteve glede dostopnosti po vsej Evropi dejansko vodijo do izboljšanih proizvodov in storitev, ki so uporabniku dostopnejši, prijaznejši in konkurenčnejši za vse. Podobno za gospodarske subjekte harmonizacija pravil o dostopnosti po vsej Evropi olajša trgovino na notranjem trgu ter zagotavlja jasnost pravil in pričakovanj.

Ob upoštevanju teh misli dokument v nadaljevanju podaja obstoječo zakonodajo EU s ciljem, da se zagotovijo osnovne zahteve glede dostopnosti.

5. Pregled zakonodaje Evropske unije

Poglavje ponuja pregled ključnih dokumentov in instrumentov, ki so na voljo v Evropi za spodbujanje dostopnosti proizvodov in storitev za vse, tudi za osebe z različnimi oblikami oviranosti. V poglavju so predstavljene ključne določbe konvencije MKPI in akta EAA pred pregledom različnih drugih vrst zakonodajnih aktov in standardov.

5.1. Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov

Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov (MKPI) je bila sprejeta leta 2006 na sedežu Združenih narodov v New Yorku in je bila pripravljena za podpis 30. marca 2007. Na dogodku je bilo 82 podpisov konvencije, 44 podpisov izbirnega protokola in 1 ratifikacija konvencije, kar je predstavljalo največje število podpisnikov neke konvencije ZN na dan sprejema. Konvencija je odprta za podpis tudi regionalnim integracijskim organizacijam. Veljati je začela 3. maja 2008. Konvencija želi spremeniti zastarel in nevaren pristop gledanja na invalide kot na »objekte« dobroteljnosti, katerih stanje je medicinske narave in katerih podpora bi morala biti zato predvsem medicinska. Pristop konvencije je namesto tega takšen, da se na invalide gleda kot na »subjekte«, ki imajo in tudi lahko zahtevajo svoje pravice in sprejemajo odločitve za svoje življenje na podlagi svoje svobodne in zavestne privolitve ter kot aktivni člani družbe. Kot je razloženo v prejšnjem poglavju, je to v skladu z družbenim modelom invalidnosti in predstavlja veliko spremembo usmeritev za sektor invalidnosti, ki tako osredotoča prizadevanja na komunikacijo, gonila in odpravljanje ovir med osebami z različnimi oblikami oviranosti in njihovim okoljem.

Konvencija kot **instrument človekovih pravic** z izrecno razsežnostjo družbenega razvoja obravnava široko kategorizacijo oseb z različnimi oblikami oviranosti in izjavlja, da morajo vse osebe z vsemi vrstami oviranosti uživati vse človekove pravice in temeljne svoboščine. Bistvenega pomena je upoštevati, da konvencija MKPI osebami z različnimi oblikami oviranosti ne podeljuje dodatnih pravic v primerjavi z drugimi osebami, temveč poziva k odstranitvi ovir, ki lahko osebami z različnimi oblikami oviranosti preprečijo uživanje človekovih pravic enako kot drugi.

V konvenciji MKPI je dostopnost omenjena v 3. členu¹¹, saj je eno od osmih splošnih načel konvencije:

- spoštovanje prirojenega dostojanstva, osebne samostojnosti, ki vključuje svobodo izbire, in neodvisnost posameznikov;
- nediskriminacija;
- polno in učinkovito sodelovanje in vključenost v družbo;
- spoštovanje različnosti in sprejemanje invalidov kot dela človekove raznolikosti in humanosti;
- enakost možnosti;
- **dostopnost;**
- enake možnosti za moške in ženske;
- spoštovanje razvojnih sposobnosti invalidnih otrok ter spoštovanje pravice invalidnih otrok do ohranitve njihove identitete.

Medtem ko je dostopnost torej ključno načelo konvencije MKPI in se zato pojavlja v različnih oblikah ali duhu v številnih členih, so glavne določbe, povezane z dostopnostjo, navedene v 9. členu, katerega besedilo je vključeno spodaj:

Konvencija o pravicah invalidov – 9. člen - Dostopnost

Da države pogodbenice invalidom omogočijo neodvisno življenje in polno sodelovanje na vseh področjih življenja, sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi invalidom zagotovijo, da imajo enako kot drugi dostop do fizičnega okolja, prevoza, informacij in komunikacij, vključno z informacijskimi in komunikacijskimi tehnologijami in sistemi, ter do drugih objektov, naprav in storitev, ki so namenjene javnosti ali se zanjo opravljajo v mestu in na podeželju. Ti ukrepi, ki zajemajo prepoznavanje in odpravljanje ovir pri dostopnosti, se med drugim nanašajo na:

a) stavbe, ceste, prevozna sredstva ter druge notranje in zunanje prilagoditve ter opremo, tudi v šolah, stanovanjskih zgradbah, zdravstvenih ustanovah in na delovnih mestih;

b) informacijske, komunikacijske in druge storitve, tudi elektronske storitve in pomoč v nujnih primerih.

¹¹Uradni list Republike Slovenije, Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov (MKPI), 3. člen ([Vir](#))

2. Države pogodbenice sprejmejo tudi ustrezne ukrepe, s katerimi:

a) razvijajo, širijo in spremljajo uveljavljanje minimalnih standardov in smernic za dostopnost objektov, naprav in storitev, ki so namenjeni javnosti ali se zanjo opravljajo;

b) zagotovijo, da zasebni subjekti, ki ponujajo objekte, naprave in storitve, ki so namenjeni javnosti ali se zanjo opravljajo, upoštevajo vse vidike njihove dostopnosti za invalide;

c) omogočijo izobraževanje vseh, ki jih zadeva urejanje dostopnosti, s katero se srečujejo invalidi;

d) v javnih zgradbah in drugje zagotovijo oznake v brajici ter v lahko čitljivi in razumljivi obliki;

e) zagotovijo pomoč človeka ali živali in posrednike, tudi vodnike, bralce in poklicne tolmače za znakovni jezik, s čimer olajšajo dostop do zgradb in drugih javnih objektov, površin in naprav;

f) spodbujajo druge primerne oblike pomoči in podpore, ki invalidom zagotavljajo dostop do informacij;

g) spodbujajo dostop invalidov do novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter sistemov, vključno z internetom;

h) spodbujajo oblikovanje, razvoj, proizvodnjo in razširjanje dostopnih informacijskih in komunikacijskih tehnologij in sistemov v zgodnji razvojni fazi, da so stroški tehnologij in sistemov čim nižji.

Za osebe z različnimi oblikami oviranosti, tako kot za vse druge osebe, je vsekakor nujno, da imajo možnost neodvisnega dostopa do proizvodov, storitev in okolja ter polno sodelovanje v družbi. To med drugim vključuje prevoz, telesno vadbo, dostop do informacij in komunikacij ter dostop do tehnologije. V tem duhu so mnogi znotraj invalidskega gibanja poudarili, da določbe iz 9. člena konvencije MKPI predstavljajo bistveno zahtevo za pravico do svobode gibanja, kot je zagotovljeno s 13. členom Splošne deklaracije človekovih pravic¹² in 12. členom Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah¹³. Države pogodbenice morajo zagotoviti enak dostop in s potrebnimi sredstvi spremljati

¹²Uradni list Republike Slovenije, Sklep o objavi besedila Splošne deklaracije človekovih pravic ([Vir](#))

¹³Združeni narodi, Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah ([Vir](#))

standarde dostopnosti. Zato je treba na dostopnost gledati kot na kompleksno celoto, ki vključuje fizično okolje, promet, informacije in komunikacije ter storitve. Vsi proizvodi in storitve, ki so na voljo javnosti, morajo biti dostopne vsem osebam, da v celoti uživajo svoje človekove pravice in spoštujejo njihovo dostojanstvo. Ni pomembno, ali so v lasti javnih ali zasebnih subjektov, prav tako ni važna vrsta omejenosti. Za več informacij je bila vsebina 9. člena konvencije MKPI dodatno pojasnjena s strani Združenih narodov¹⁴.

5.2. Evropski akt o dostopnosti (EAA)

Evropski akt o dostopnosti (EAA), sprejet leta 2019¹⁵, je ključni del zakonodaje EU, osredotočen na dostopnost in predstavlja temelj pravnega okvira EU o dostopnosti in univerzalnem oblikovanju. Direktiva določa minimalne zahteve glede dostopnosti za vrsto proizvodov in storitev po vsej Evropi.

Namen akta EAA je zagotoviti dostopnost proizvodov in storitev znotraj držav članic EU z **uskladitvijo nacionalnih zakonodaj in minimalnih zahtev** in zagotavljanje nemotenega delovanja notranjega trga. Poleg tega je cilj akta odpraviti in preprečiti ovire pri pretoku določenih dostopnih proizvodov in storitev, za katere je verjetno, da imajo drugačne zahteve, ki jih predvideva nacionalna zakonodaja. Povečanje dostopnosti proizvodov in storitev po vsej Evropi spodbuja bolj vključujočo družbo in omogoča neodvisno življenje oseb z različnimi oblikami oviranosti.

5.2.1. Ozadje in časovnica

Po ratifikaciji Konvencije ZN o pravicah invalidov se je EU zavezala višji ravni dostopnosti znotraj svojih meja, kar je utrlo pot k uveljavitvi akta EAA leta 2019. Poleg tega, da koristi 87 milijonom oseb z različnimi oblikami oviranosti v Evropi¹⁶ z olajšanjem njihove udeležbe v družbenih dejavnostih na enaki podlagi kot drugim, je cilj tega zakona tudi podpreti podjetja, ki bodo tako lažje trgovala na evropskem trgu. Ti pogoji bodo spodbujali tudi inovacije, ki končnim uporabnikom zagotavljajo večjo, bolj vključujočo in cenejšo ponudbo.

¹⁴Združeni narodi, Odbor za človekove pravice, General Comment No. 2 - Article 9 : Accessibility (Adopted 11 April 2014) - Plain English version ([Vir](#))

¹⁵Evropska unija, Direktiva (EU) 2019/882 o zahtevah glede dostopnosti za proizvode in storitve ([Vir](#))

¹⁶Evropski svet, Svet Evropske unije, Infographic - Disability in the EU: facts and figures ([Vir](#))

Evropska komisija je konec leta 2015 predložila predlog o dostopnosti. Nadalje so ga razvili in končno sprejeli leta 2019. Države članice EU so morale nato do leta 2022 sprejeti in prenesti cilje direktive na nacionalni ravni. Po tem roku imajo države članice EU še tri leta časa za dejansko uporabo ukrepov.

V obdobju med 2025 in 2030 pa bodo morale države članice EU zagotoviti dostopnost odgovarjanja na nujne klice na enotno evropsko številko za klic v sili in odstraniti nedostopne proizvode. Od leta 2030 storitve ne bodo smele več uporabljati nedostopnih proizvodov, ki niso v skladu z zahtevami akta EAA. Na tej točki bo vsaka država članica EU predložila poročilo – nato pa enkrat vsakih 5 let – za oceno uporabe akta EAA. Najpozneje do leta 2045 bo potrebno odstraniti vse nedostopne samopostrežne terminale.

5.2.2. Namen in pravna veljavnost

Namen akta EAA ni spreminjati obstoječo zakonodajo EU o dostopnosti, temveč jo dopolnjevati in pojasnjevati. Akt EAA je kot direktiva zavezujoča glede ciljev, ki jih določa¹⁷. Vendar lahko države članice EU oblikujejo lastne načine za doseganje ciljev o dostopnosti v smislu, kako se cilji vključijo v nacionalno zakonodajo.

Države članice EU morajo upoštevati določbe zakona, ki določa upoštevanje standardov za dostopnost različnih proizvodov in storitev. Pravzaprav standardi predstavljajo tudi minimalne zahteve. Države članice EU se lahko same odločijo, ali bodo na nacionalni ravni uveljavile strožje in ambicioznejše zakone in zahteve. Nekatero države članice EU bi zato lahko bile bolj proaktivne in določile obvezne zahteve glede dostopnosti, ki sicer niso predvidene v zakonu, ali pa bi lahko zajemale tudi proizvode, ki niso vključeni v določbe. Države članice EU lahko tudi prosto določijo krajše roke, kar bi lahko pospešilo proces dostopnosti.

5.2.3. Ključne vrednote, prioritete in cilji

Na splošno je cilj akta EAA določiti minimalne zahteve za izboljšanje dostopnosti proizvodov in storitev za vse osebe, vključno z osebami z različnimi oblikami oviranosti. Kot je že navedeno, predstavljajo zahteve in roki, vključeni v časovni okvir akta EAA, dejansko minimalne zahteve in Evropska komisija zagotavlja podporo državam članicam EU in organizacijam civilne družbe, da se zavzemajo za bolj ambiciozne zahteve skupaj s krajšimi roki. Čeprav je pomembno

¹⁷Evropska unija, Vrste zakonodajnih aktov ([Vir](#))

upoštevati, da prizadevanja ne bi smela ovirati enotnega trga EU z nepotrebnim vključevanjem širitev obsega in zahtev na način, ki bi povzročil manjšo harmonizacijo in ponovne ovire v državah članicah EU¹⁸.

Področje uporabe akta EAA je omejeno na digitalne proizvode in storitve, medtem ko niso zajeti zdravstveno varstvo, izobraževanje, prevoz, stanovanja ali gospodinjiski proizvodi. Proizvodi, ki jih zajema akt EAA, segajo od sistemov strojne opreme za splošne namene do terminalske opreme in e-bralnikov. Po drugi strani pa seznam storitev, ki ga zajemajo te določbe, vključuje elektronske komunikacijske storitve, avdiovizualne medijske storitve, izdajo vozovnic in druge značilnosti prevoznih storitev, bančne storitve, e-knjige in e-poslovanje.

Akt EAA zajema naslednje proizvode in storitve¹⁹:

Proizvodi:

- računalniki in operacijski sistemi;
- pametni telefoni in druge komunikacijske naprave;
- TV oprema, povezana z digitalnimi televizijskimi storitvami;
- samopostrežni terminali, bankomati in prodajni avtomati (npr. avtomati za plačevanje s karticami v supermarketih);
- e-bralniki;
- avtomati za prodajo vstopnic in prijavo.

Storitve

- telefonske storitve;
- bančne storitve;
- e-poslovanje;
- spletne strani, mobilne storitve, elektronske vozovnice in vsi viri informacij za storitve letalskega, avtobusnega, železniškega in vodnega prometa;
- e-knjige;
- dostop do avdiovizualnih medijskih storitev (AVMS);
- klici na evropsko številko za klic v sili 112.

Poleg tega se lahko države članice EU glede na nacionalne razmere odločijo, da bo grajeno okolje, ki ga uporabljajo stranke storitev, zajete v tej direktivi, v skladu

¹⁸Digitalna Evropa, DIGITALEUROPE's recommendations for an effective transposition of the European Accessibility Act ([Vir](#))

¹⁹Evropska komisija, European Accessibility Act: Q&A ([Vir](#))

s ključnimi zahtevami glede dostopnosti, s ciljem, da bi ga osebe z različnimi oblikami oviranosti lahko čim bolj izkoristile.

5.2.4. Struktura in vsebina

Akt EAA je sestavljen iz naslednjih poglavij²⁰:

- POGlavJE I – Splošne določbe (vključno s področjem uporabe, opredelitvami izrazov itd.).
- POGlavJE II – Pogoji glede dostopnosti in prostega pretoka.
- POGlavJE III – Obveznosti gospodarskih subjektov v zvezi s proizvodi (zajema različne vrste, kot so proizvajalci, pooblaščen zastopniki, uvozniki, distributerji itd.).
- POGlavJE IV – Temeljite spremembe proizvodov ali storitev (zajema obveznosti ponudnika storitev, temeljite spremembe in nesorazmerno breme).
- POGlavJE V – Harmonizirani standardi za tehnične specifikacije proizvodov in storitev (vključno z določbami o skladnosti).
- POGlavJE VI – Nadzor (zajema nadzor trga in zaščitni postopek ter inšpekcijski nadzor).
- POGlavJE VII – Prekrški.
- POGlavJE VIII – Poročanje Evropski komisiji.
- POGlavJE IX – Prehodne in končne določbe.
- Razne priloge.

V teh poglavjih glavna vsebina akta EAA vključuje:

1. Področje uporabe: Kot že omenjeno, se zakon nanaša na široko paleto proizvodov in storitev, povezanih predvsem z digitalno sfero, kot so računalniki, pametni telefoni, e-knjige, bankomati, transportne storitve, bančne storitve in e-trgovina.
2. Zahteve glede dostopnosti: akt EAA določa posebne in minimalne zahteve glede dostopnosti za proizvode in storitve z namenom olajšanja enakega dostopa do proizvodov in storitev po vsej Evropi, vključujoč zahteve glede dostopnosti za zvočne in vizualne vsebine, otipljive informacije, oblikovanje proizvodov itd.

²⁰Evropska unija, Direktiva (EU) 2019/882 o zahtevah glede dostopnosti za proizvode in storitve ([Vir](#))

3. Usklajevanje: Ker velja za vse države članice EU, je cilj akta EAA uskladiti zahteve glede dostopnosti po vsej Evropi, s čimer se zagotovijo enake pravice in tudi olajša poslovanje, izmenjave in potovanja po različnih državah članicah EU.
4. Izvrševanje: Akt EAA vključuje določbe za njegov prenos, uveljavljanje in skladnost, vključno z ustanovitvijo nadzornih in izvršilnih organov na nacionalni ravni ter kaznimi za neupoštevanje.

5.2.5. Ključni deležniki

Akt EAA predvideva vključitev različnih skupin deležnikov za njeno izvajanje s prenosom v nacionalno zakonodajo. Te skupine vključujejo²¹:

- Evropska komisija: Evropska komisija in njena delovna skupina spremljata in analizirata učinek prenosa akta EAA v nacionalno zakonodajo in lahko sprožita postopke za ugotavljanje kršitev, če presodita, da sta prenos in uporaba zapoznala ali nepravilna. Evropska komisija lahko zagotovi tudi delegirane akte za pojasnitev vsebine zahtev akta EAA ali njegovih določb za odstopanja in prenosljivost storitev.
- Države članice EU: države članice EU so zakonsko zavezane k prenosu akta EAA v nacionalno zakonodajo s pripravo in sprejetjem nove zakonodaje (ali spremembo obstoječe zakonodaje), preden začnejo nadzorovati izvajanje akta EAA.
- Organi za nadzor trga: Organi morajo spremljati, ali so nove storitve in proizvodi, zajeti v aktu EAA in uvedeni na trg EU, v skladu z zahtevami glede dostopnosti ter pregledati primere odstopanj, povezanih z nesorazmerno obremenitvijo.
- Gospodarski subjekti: V sodelovanju in pod nadzorom organov za nadzor trga morajo gospodarski subjekti zagotoviti, da so njihovi proizvodi in storitve skladni z zahtevami akta EAA.
- Organizacije civilne družbe: Zlasti organizacije oseb z različnimi oblikami oviranosti so ključne za preverjanje skladnosti proizvodov in storitev. Prav tako so ključne za spremljanje prenosa akta EAA v nacionalno zakonodajo s strani držav članic EU in lahko vložijo pritožbe v primerih kršitev.

²¹Evropski invalidski forum (EDF), European Accessibility Act Toolkit for transposition ([Vir](#))

V Sloveniji je bil kot odziv na to direktivo sprejet Zakon o dostopnosti do proizvodov in storitev za invalide – ZDPSI 24. januarja 2023.²²

5.3. Drugi evropski predpisi o dostopnosti

V tem poglavju so predstavljeni še drugi zakonodajni akti EU, ki dopolnjujejo akt EAA in tvorijo zakonodajni okvir EU o dostopnosti.

5.3.1. Namen različnih zakonodaj EU

Zakonodajni akti, ki jih sprejema Evropska unija, so lahko različne narave, razlikujejo pa se predvsem po stopnji njihove pravne zavezanosti. Nekateri zakonodajni akti, uredbe, so neposredno zavezujoči v celotni Evropi. V tem poglavju je večina pregledanih zakonodajnih aktov **direktiv** (tako kot akt EAA). Direktive določajo cilje, ki jih morajo doseči vse države EU, vendar se akti ne uporabljajo neposredno. Vsaka država članica mora oblikovati svoje zakone o tem, kako doseči zastavljene cilje²³.

Poleg teh direktiv poglavje obravnava tudi različne **standarde**. Standard je tehnični dokument, ki je bil oblikovan s soglasjem med različnimi ključnimi deležniki (od javnih organov do proizvajalcev, uporabnikov in potrošnikov) z namenom vzpostavitve jasnih definicij, kriterijev in smernic. Standardov ne smemo zamenjevati z zakonodajo. Čeprav sami po sebi niso zavezujoči (tj. so prostovoljni), jih je mogoče povezati s zakonodajnimi akti, ki pa so zavezujoči.

Obstajajo različne vrste standardov. V Evropi uredbi²⁴ »*standard*« *pomeni tehnično specifikacijo, ki jo je sprejel priznan organ za standardizacijo za večkratno ali stalno uporabo, skladnost s katero ni obvezna in sodi v eno od naslednjih kategorij:*

(a) *„mednarodni standard“ pomeni standard, ki ga je sprejel mednarodni organ za standardizacijo;*

(b) *„evropski standard“ pomeni standard, ki ga je sprejela evropska organizacija za standardizacijo;*

²²Uradni list Republike Slovenije, Zakon o dostopnosti do proizvodov in storitev za invalide (ZDPSI) ([Vir](#))

²³Evropska unija, Vrste zakonodajnih aktov ([Vir](#))

²⁴Evropska unija, Uredba (EU) št. 1025/2012 o evropski standardizaciji ([Vir](#))

(c) „harmonizirani standard“ pomeni evropski standard, sprejet na podlagi zahteve Komisije za uporabo usklajevalne zakonodaje Unije;

(d) „nacionalni standard“ pomeni standard, ki ga je sprejel nacionalni organ za standardizacijo;«

5.3.2. Direktiva o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij

Direktiva o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij²⁵ je zakonodajni akt, ki ga je EU sprejela leta 2016. Določa vzpostavitev usklajenega pravnega okvira za spletne storitve. Sem spadajo določbe o ureditvi elektronskih pogodb, spletnega oglaševanja, elektronskih plačil, odgovornosti ponudnikov spletnih storitev in drugo. Vključujejo tudi določbe o varstvu osebnih podatkov in pravico do zasebnosti v elektronskih komunikacijah.

Tako kot v aktu EAA je ta zakonodaja **direktiva**, kar pomeni, da si morajo za njene cilje obvezno prizadevati vse države članice EU, vendar lahko oblikujejo lastne metode za njihov prenos v nacionalno zakonodajo. Podobno kot pri aktu EAA Direktiva o spletni dostopnosti ne določa nobenih dodatnih pravic ali zahtev, temveč skuša pojasniti in določiti, kaj je potrebno, da EU in njene države članice EU spoštujejo konvencijo MKPI. V tem smislu je direktiva harmonizacijski minimum, ki postavlja minimalne zahteve glede dostopnosti, ki olajšajo harmonizacijo pravil po vsej Evropi.

Kar zadeva **področje uporabe**, je direktiva osredotočena na javne spletne platforme, predvsem na spletna mesta in mobilne aplikacije organov javnega sektorja (z izjemami, predvidenimi za nekatere platforme za radiodifuzijo, arhiviranje ali izobraževalne platforme).

Direktiva EU predstavlja obveznost za vse države članice EU, da zagotovijo, da so proizvodi in storitve, ki so uvedeni na njihovem trgu in spadajo v področje uporabe direktive, v skladu z njenimi zahtevami glede dostopnosti. V skladu z zahtevami direktive morajo biti proizvodi in storitve »zaznavni, delujoči, razumljivi in robustni«. Javna spletna mesta in aplikacije, ki spadajo v področje uporabe direktive, morajo poleg tega zagotavljati posebne in pogosto posodobljene informacije o njihovi dostopnosti, vključno z »izjavo o dostopnosti«, ki podrobno opisuje, kako in zakaj nekateri vidiki ali funkcije niso dostopni, in se nanašajo na

²⁵Evropska unija, Direktiva (EU) 2016/2102 o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij organov javnega sektorja ([Vir](#))

mehanizem povratnih informacij, ki vsakemu državljanu ali organizaciji omogoča, da obvešča o neizpolnjevanju zahtev glede dostopnosti²⁶.

Na splošno lahko direktivo razumemo kot **dopolnilo akta EAA**. Glavna razlika med obema je v njihovih ciljnih skupinah in v tem, kdo mora v bistvu izpolnjevati zahteve, določene v direktivah. Kot je navedeno zgoraj, akt EAA vsebuje določbe za različne vrste deležnikov (npr. proizvajalce, zastopnike, uvoznike, distributerje, ponudnike storitev), medtem ko je Direktiva o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacijah namenjena organom javnega sektorja.

Kar zadeva časovni načrt, se je okno za prenos Direktive o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij v nacionalno zakonodajo že zaprlo, kar pomeni, da so morale vse države članice EU do zdaj že spremeniti ali oblikovati nacionalne zakone za izvajanje ciljev direktive. V Sloveniji je bil tako sprejet Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (ZDSMA) 17. aprila 2018²⁷.

5.3.3. Direktiva o javnem naročanju

Javno naročanje je glede na vsebino iz direktive »postopek, s katerim javni organi, kot so vladni oddelki ali lokalni organi, kupujejo delo, proizvode ali storitve od podjetij. Za ustvarjanje enakih konkurenčnih pogojev za podjetja po vsej Evropi zakonodaja EU določa minimalna usklajena pravila javnega naročanja.«²⁸ Svet Evropske unije in Evropski parlament sta leta 2014 sprejela direktivo, s katero so želeli poenostaviti postopke javnega naročanja in jih narediti bolj fleksibilne ter hkrati zagotoviti večjo vključenost skupnih družbenih ciljev v proces naročanja.

Za Direktivo 2014/24/EU o javnem naročanju²⁹, se je rok za prenos ciljev direktive v nacionalno zakonodajo iztekel leta 2016.

Trenutna verzija direktive podaja jasnejše zahteve glede dostopnosti v primerjavi s prejšnjo Direktivo EU o javnem naročanju. Zahteve glede dostopnosti so v prvi vrsti navedene v 76. členu: »Javni naročniki morajo tehnične specifikacije za vse nabave, ki naj bi jih uporabljale osebe – bodisi širša javnost bodisi uslužbenci javnega naročnika –, oblikovati tako, da upoštevajo kriterije dostopnosti za

²⁶Evropski invalidski forum (EDF), Komplet orodij za dostopnost spletišč ([Vir](#))

²⁷Uradni list Republike Slovenije, Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (ZDSMA) ([Vir](#))

²⁸Evropska komisija, Public procurement ([Vir](#))

²⁹Evropska komisija, Direktiva 2014/24/EU o javnem naročanju in razveljavitvi Direktive 2004/18/ES ([Vir](#))

invalidne osebe ali zasnovano, prilagojeno vsem uporabnikom, razen v ustrezno utemeljenih primerih.«

Akt EAA in Direktiva o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij dopolnjujeta povečano zahtevo v Direktivi o javnem naročanju. V Sloveniji je bil temu ustrezno sprejet Zakon o javnem naročanju³⁰.

5.3.4. Direktiva o Evropskem zakoniku o elektronskih komunikacijah

Direktiva o Evropskem zakoniku o elektronskih komunikacijah³¹ je namenjena izvajanju usklajenega notranjega trga za telekomunikacije, medije in informacijsko tehnologijo, da bi povečali uporabo zmogljivosti omrežij, trajnostno konkurenco, interoperabilnost elektronskih komunikacijskih storitev, varnost omrežij ter koristi za končne uporabnike in tudi dostopnost.

V zvezi z dostopnostjo za osebe z različnimi oblikami oviranosti direktiva v uvodnem 1. členu določa, da morajo po vsej Uniji »zagotoviti ponudbo zelo kakovostnih, cenovno ugodnih, javno dostopnih storitev z učinkovito konkurenco in izbiro, obravnavati okoliščine, v katerih potrebe končnih uporabnikov, vključno z uporabniki invalidi, da bi lahko dostopali do storitev enako kot ostali, niso izpolnjene v zadovoljivem merilu na trgu, ter določiti potrebne pravice končnih uporabnikov.«.

Direktiva spodbuja več ciljev. V 3. členu se na primer od držav članic EU in lokalnih oblasti jasno zahteva, da si med drugim prizadevajo za »interese državljanov Unije [...] z upoštevanjem potreb – kot so dostopne cene – posebnih družbenih skupin, zlasti končnih uporabnikov invalidov, starejših končnih uporabnikov in končnih uporabnikov s posebnimi socialnimi potrebami, ter z zagotavljanjem možnosti izbire in enakovrednega dostopa za končne uporabnike invalide.«.

Dostopnost je obravnavana tudi v 61. členu, kjer bodo »nacionalni regulativni organi [...] sposobni [...] določiti [...] obveznosti za operaterje, da zagotovijo dostop do drugih zmogljivosti iz dela II Priloge II pod pravičnimi, primernimi in nediskriminatornimi pogoji, v obsegu, ki je potreben, da se končnim uporabnikom

³⁰Uradni list Republike Slovenije, Zakon o javnem naročanju (ZNJ-3) ([Vir](#))

³¹Evropska unija, Direktiva (EU) 2018/1972 o evropskem zakoniku o elektronskih komunikacijah ([Vir](#))

zagotovi dostopnost do storitev razširjanja digitalnih radijskih in televizijskih programov in povezanih dopolnilnih storitev, ki jih je določila država članica.«

Rok za prenos v nacionalno zakonodajo, sprejet leta 2018, je bil 21. december 2020. Do tega datuma različne države članice EU še niso izpolnile svojih obveznosti glede prenosa³², vendar je večina držav zdaj že sprejela ali spremenila zahtevane ukrepe za zagotovitev izvajanja ciljev direktive na nacionalni ravni³³. V Sloveniji je bil na to temo sprejet Zakon o elektronskih komunikacijah 28. septembra 2022³⁴.

5.3.5. Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah

Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah (AVMS) je regulativni dokument, zasnovan za urejanje avdiovizualnih medijskih storitev v državah članicah EU. Prva direktiva je bila prvotno sprejeta leta 2010, kasneje pa je bila leta 2018 spremenjena z drugo (in trenutno veljavno) direktivo³⁵.

Cilj AVMS je doseči usklajen zakonodajni okvir za avdiovizualne medijske storitve po vsej Evropi, kar vključuje tako tradicionalno radiodifuzijo kot tudi nastajajoče spletne platforme in nove medije, zato velja za različne zainteresirane strani, kot so izdajatelji televizijskih programov, platforme za izmenjavo videa in druge avdiovizualne medijske storitve na zahtevo, ki delujejo v Evropi.

Kar zadeva dostopnost, direktiva zahteva, da so vse avdiovizualne medijske storitve dostopne vsem državljanom, vključno z osebami z različnimi oblikami oviranosti, vključno z zagotovitvijo, da se sprejmejo ustrezni ukrepi za zagotavljanje dostopa do vsebin in storitev. Ob razumevanju, da je treba zahteve glede dostopnosti izpolnjevati s postopnim in neprekinjenim procesom, direktiva predvideva funkcije dostopnosti, vključno z, vendar ne omejeno na znakovni jezik, podnaslavljanje za gluhe in naglušne, govornimi podnapisi in zvočnim opisom.

Direktivo morajo države članice EU prenesti v nacionalno zakonodajo. Rok za prenos direktive iz leta 2018 se je iztekel leta 2020 in vse države članice EU so že sprejele nacionalno zakonodajo za izvajanje ciljev direktive na nacionalni

³²Evropska komisija, EU Electronic Communications Code: Commission refers 10 Member States to the Court of Justice of the EU ([Vir](#))

³³Evropska unija, Direktiva (EU) 2018/1972 o evropskem zakoniku o elektronskih komunikacijah, Nacionalni ukrepi za prenos ([Vir](#))

³⁴Uradni list Republike Slovenije, Zakon o elektronskih komunikacijah (ZEKom-2) ([Vir](#))

³⁵Evropska unija, Direktiva (EU) 2018/1808 o avdiovizualnih medijskih storitvah ([Vir](#)).

ravni. V Sloveniji je bil Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o avdiovizualnih medijskih storitvah (ZAvMS-B) sprejet 15. decembra 2021³⁶.

5.3.6. Standardi

Standardi predstavljajo smernice, pravila ali definicije, zasnovane in sprejete z namenom doseganja usklajenih želenih rezultatov, kot je določena raven kakovosti ali dostopnosti. Standardi sami po sebi niso pravno zavezujoči, vendar imajo določene cilje, ki se ujemajo, ti pa so včasih povezani z zakonodajo, ki je zavezujoča. Standardi obstajajo za številna različna področja in razsežnosti, kot so načrtovanje proizvoda, izgradnja procesa, izvajanje postopka ali zagotavljanje storitve³⁷. Imajo vsakodnevno bistveno vlogo za vsakega državljanu EU, zlasti kar zadeva dostopnost. Standardi so pomembni za izvajanje ključne zakonodaje EU, da zagotovijo minimalne standarde kot cilje za gospodarske subjekte in da države članice EU vedo, kako uskladiti nacionalno zakonodajo po vsej Evropi. Za zakonodajalca se standardi pogosto uporabljajo kot referenca, tako da ob spremembi standardov zakonu ni treba spreminjati samega sebe. Nanje se pogosto sklicuje preambula zakonodaje EU, da se zagotovi povezava standardov z zakonodajo.

Evropski odbor za standardizacijo (**CEN**) in Evropski odbor za elektrotehnično standardizacijo (**CENELEC**) sta neprofitni organizaciji³⁸, ki ju Evropska unija in Evropsko združenje za prosto trgovino (EFTA) priznavata za razvoj standardov na evropski ravni skupaj z Evropskim inštitutom za telekomunikacijske standarde (**ETSI**)³⁹.

CEN⁴⁰ zagotavlja standarde za različna področja, kot so zrak in vesolje, kemikalije, gradbeništvo, potrošniki, proizvodi, obramba in varnost, energija, okolje, hrana in krma, zdravje in varnost, zdravstveno varstvo, IKT, stroji, materiali, tlačna oprema, storitve, pametno življenje, transport in pakiranje. V storitvenih sektorjih so standardi CEN za storitve še posebej pomembni, saj določajo merila za merjenje kakovosti storitev. CENELEC pa zagotavlja standarde na elektronskem področju, ki državam pomagajo pri trgovanju, ustvarjanju novih trgov in podpirajo notni evropski trg. Deluje na širokem spektru

³⁶Uradni list Republike Slovenije, Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o avdiovizualnih medijskih storitvah (ZAvMS-B) ([Vir](#))

³⁷Evropski inštitut za telekomunikacijske standarde (ETSI), Understanding ICT Standardization: Principles and Practice ([Vir](#))

³⁸Evropski komite za standardizacijo (CEN-CENELEC), CEN and CENELEC ([Vir](#))

³⁹Evropski inštitut za telekomunikacijske standarde (ETSI), About ETSI ([Vir](#))

⁴⁰Evropski komite za standardizacijo (CEN-CENELEC), About CEN ([Vir](#))

področij, od elektromagnetne združljivosti do solarnih električnih sistemov. ETSI kot ena od evropskih organizacij za standardizacijo po drugi strani zagotavlja standarde za sisteme, aplikacije in storitve, ki podpirajo IKT.

Za področje dostopnosti je najpomembnejši evropski standard **ETSI EN 301 549** **Zahteve za dostopnost izdelkov in storitev IKT**, ki je preveden tudi v slovenščino⁴¹. Standard je osredotočen na raven dostopnosti, ki jo morajo zagotoviti proizvodi in storitve IKT, kot so spletna mesta in mobilne aplikacije. Velja tudi za druge elektronske dokumente in drugo programsko opremo. Standard je razvil skupni Evropski tehnični odbor za standardizacijo, ki ga sestavljajo CEN, CENELEC in ETSI. Standard pa morajo sedaj upoštevati vsa spletna mesta javnega sektorja od septembra 2020 in za javne mobilne aplikacije od junija 2021. Evropska komisija pregleda kasnejše revizije standarda EN 301 549 in če ugotovi, da je nova različica veljavna za podporo zakonodaje EU, objavi svojo referenco oziroma dodatek v Uradnem listu Evropske komisije⁴². Skupni standardi dostopnosti so izjemno pomembni za prispevanje k odpravi ovir za osebe z različnimi oblikami oviranosti.

Evropska komisija je v letu 2021 podala zahtevo za šest standardov, ki so pomembni za dostopnost, vključno z revizijo treh evropskih standardov o dostopnosti, ki izhajajo iz prejšnjih zahtev. Standardi namenjeni reviziji so:

- **EN 301 549** o zahtevah glede dostopnosti izdelkov in storitev IKT,
- **EN 17210** o dostopnosti in uporabnosti grajenega okolja ter
- **EN 17161** o dostopnosti po pristopu oblikovanja za vse.

Poleg teh treh revizij Evropska komisija zahteva razvoj treh novih standardov. Novi standardi so:

- usklajeni standardi, ki določajo zahteve glede dostopnosti nedigitalnih informacij v zvezi z izdelki,
- usklajen standard za dostopnost podpornih storitev v zvezi z izdelki in storitvami (centri za pomoč uporabnikom, klicni centri, tehnična podpora, relejne storitve in storitve usposabljanja) ter
- usklajen standard za dostopnost in interoperabilnost celotne komunikacije v sili ter za odgovarjanje na komunikacije v sili s

⁴¹Slovenski inštitut za standardizacijo (SIST), SIST EN 301 549 V3.2.1:2021, Zahteve za dostopnost izdelkov in storitev IKT ([Vir](#))

⁴²Evropska unija, Direktiva (EU) 2016/2102 o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij organov javnega sektorja ([Vir](#))

sprejemnimi točkami javne varnosti (PSAP), vključno z enotno evropsko številko za klic v sili 112.

Za teh šest standardov se pričakujejo prvi rezultati do konca leta 2024.

5.4. Razmerja med različnimi predpisi EU in aktom EAA

Dostopnost predstavlja eno od osmih splošnih načel konvencije MKPI. Konvencija v 4. členu⁴³ tako spodbuja države pogodbenice, da »*bodo invalidom zagotavljale dostopne informacije o pripomočkih za gibanje, tehničnih pripomočkih ter podpornih tehnologijah vključno z novimi tehnologijami in o drugih oblikah pomoči, podpornih storitvah in sredstvih*«. Ukrepi bi morali med drugim obravnavati »*prepoznavanje in odpravo ovir pri dostopnosti*« za različne proizvode in storitve, ki segajo od informacij in komunikacij do zgradb, cest in transporta. Čeprav dostopnost ostaja rdeča nit v celotnem evropskem zakonodajnem okviru, je treba storiti še veliko, da se dosežejo zadostni standardi dostopnosti, zlasti v zvezi z javno infrastrukturo.

Kljub temu akt EAA presega predhodne predpise na to temo, tako da jih dopolnjuje. Tako znotraj direktiv obstajajo dodatne vsebine, ki na podrobnejši način obravnavajo dostopnost za uporabnike, ukrepe in vključene deležnike, s ciljem, da se doseže skupni cilj izboljšanja in povečanja dostopnosti proizvodov in storitev v družbi. Na primer, Direktiva o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij je namenjena samo organom javnega sektorja, medtem ko akt EAA vsebuje določbe za različne vrste zainteresiranih strani (npr. proizvajalce, predstavnike, uvoznike, distributerje, ponudnike storitev). Medtem ko se Direktiva o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij osredotoča na spletne storitve, akt EAA pokriva širši nabor proizvodov in storitev po vsej Evropi. Direktiva o javnem naročanju iz leta 2014⁴⁴, ki določa, da se »*pri pripravi tehničnih specifikacij, razen v ustrezno utemeljenih primerih, upoštevajo merila dostopnosti za invalide ali zahteve za oblikovanje, prilagojeno vsem uporabnikom*«, je dejansko povezana z aktom EAA, ki – v svoji dopolnilni vlogi – krepi in povečuje določbe o vrstah storitev in proizvodov, ki morajo biti skladni s to direktivo. Evropski zakonik o elektronskih komunikacijah⁴⁵ predstavlja najnovejšo direktivo – pred aktom EAA – o

⁴³Uradni list Republike Slovenije, Zakon o ratifikaciji Konvencije o pravicah invalidov in Izbirnega protokola h Konvenciji o pravicah invalidov (MKPI), 4. člen ([Vir](#))

⁴⁴Evropska komisija, Direktiva 2014/24/EU o javnem naročanju in razveljavitvi Direktive 2004/18/ES ([Vir](#))

⁴⁵Evropska komisija, Evropski zakonik o elektronskih komunikacijah ([Vir](#))

dostopnosti, ki zajema del storitev in proizvodov, ponujenih po Evropi, s poudarkom na telekomunikacijah, medijih in informacijski tehnologiji. Vsi ti zakonodajni akti se dopolnjujejo in skupaj tvorijo Zakonodajo EU o dostopnosti.

Evropska komisija obravnava tako te kot prihodnje pobude v okviru svojih trenutnih političnih ciljev. Na primer, **Evropska strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021-2030**⁴⁶ je ključni politični okvir, ki določa prizadevanja Evropske komisije na področju dostopnosti. Evropska komisija dejansko spodbuja dostopnost z različnimi pobudami.

Na primer, glavni cilj **Evropskega centra virov za dostopnost - AccessibleEU**⁴⁷ je ustvariti evropski raziskovalni center o dostopnosti, katerega cilj je – kot je navedeno v poročilu, sprejetem v Evropskem parlamentu za notranji trg in varstvo potrošnikov (IMCO) – »*da naj bi to središče povečalo doslednost usklajenih politik dostopnosti, pomagalo pri njihovem izvajanju, olajšalo dostop do ustreznih znanj in spretnosti, spodbujalo kulturo enakih možnosti in polno udeležbo invalidov v družbi, tudi na poklicni ravni, v prostoru sodelovanja med javnimi upravami, predstavniki podjetij, invalidsko civilno družbo, strokovnjaki za dostopnost in uporabniki*«.

Med drugim je bila leta 2022 uvedena tudi pobuda: *Popis sredstev na železniški infrastrukturi za zbiranje in izmenjavo informacij o dostopnosti postaj med različnimi akterji v železniškem sektorju na evropski ravni*⁴⁸. Komisija je v okviru **Strategije trajnostne in pametne mobilnosti**⁴⁹ začela ocenjevanje predpisov o pravicah potnikov, ki so pomembni za potnike z različnimi oblikami oviranosti, rezultat pa naj bi bili ukrepi, ki bodo sprejeti v prvem četrtletju 2023.

Te pobude je treba obravnavati v okviru prejšnje **Evropske strategije o invalidnosti za obdobje 2010-2020**⁵⁰, ki je spodbujala izvajanje direktiv, prikazanih v prejšnjih poglavjih. Glede na študijo, ki jo je naročil Evropski parlament – Tematski sektor za pravice državljanov in ustavne zadeve, se ugotavlja, da je ta strategija znatno prispevala k napredku pri dostopnosti za

⁴⁶Evropska komisija, Unija enakosti: strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030 ([Vir](#))

⁴⁷Evropski parlament, Resolucija Evropskega parlamenta z dne 4. oktobra 2022 o središču AccessibleEU v podporo politikam dostopnosti na notranjem trgu EU ([Vir](#))

⁴⁸Evropska komisija, Zaposlovanje, socialne zadeve in vključenost, Monitoring framework ([Vir](#))

⁴⁹Evropska komisija, Strategija za trajnostno in pametno mobilnost – usmerjanje evropskega prometa na pravo pot za prihodnost ([Vir](#))

⁵⁰Evropska komisija, Evropska strategija o invalidnosti za obdobje 2010–2020: obnovljena zaveza za Evropo brez ovir ([Vir](#))

osebe z različnimi oblikami oviranosti po vsej Uniji⁵¹. Na dosežene uspehe so poleg zakonodaje pomembno vplivale tudi možnosti financiranja. Evropski projekt »**Bridging the Gap**«⁵² je na primer pomagal podpreti socialno-ekonomsko vključevanje oseb z različnimi oblikami oviranosti v državah z nizkimi in srednjimi dohodki.

Vendar kljub prvotnemu načrtu, namenjenemu popolnemu izvajanju konvencije MKPI po vsej Evropi, delo še ni bilo v celoti zaključeno. Oblikovanje ustreznih kazalnikov za invalidnost ni doseglo svojih ciljev, kar omejuje izvajanje nekaterih ciljev strategije, ki obravnavajo posebne skupine oseb z različnimi oblikami oviranosti. Dodatne težave so se pojavile zaradi pomanjkanja jasnega načrta. Poleg tega ni bila dana jasna razmejitev, saj so nekateri elementi v pristojnosti držav članic, kar je dodatno oviralo splošno izvajanje.

Zato sedanja Evropska strategija o pravicah invalidov za obdobje 2021-2030 poskuša odpraviti vrzeli in pomanjkljivosti z osredotočanjem na polno izvajanje konvencije MKPI. K izvajanju so pozvali Evropski parlament v svoji Resoluciji o evropski strategiji o invalidnosti po letu 2020⁵³ in druge evropske institucije. Strategija tudi zahteva, da se vsi cilji izvajajo na način, ki temelji na konvenciji MKPI. Poleg tega Evropska komisija ob priznavanju pomanjkanja jasnosti glede pristojnosti trdi, da je uresničitev strategije mogoče doseči le z usklajenim ukrepanjem tako na nacionalni ravni kot na ravni EU z močno zavezanostjo držav članic ter regionalnih in lokalnih organov, da bodo uresničili predlagane ukrepe.

5.5. Kako predpisi vodijo k boljši dostopnosti?

Evropski akt o dostopnosti je skupaj z drugimi zakonodajnimi akti, predstavljenimi v zgornjih poglavjih, ključni zakonodajni akt za zagotavljanje, da proizvodi in storitve izpolnjujejo minimalne zahteve glede dostopnosti. S tega vidika želi akt EAA izboljšati dostop do okolja, proizvodov in storitev za več kot 87 milijonov evropskih državljanov, ki živijo z različnimi trajnimi ali začasnimi okvarami⁵⁴. Z zagotovitvijo enakovrednega dostopa do javnega prevoza, računalnikov, bančnih storitev, e-knjig, televizije ali spletnih trgovin med drugim želi akt EAA zagotoviti spoštovanje različnih človekovih pravic, ki so prisotne v konvenciji MKPI. Na

⁵¹Waddington, L., & Broderick, A. (2020). The Post-2020 European Disability Strategy. Evropski parlament ([Vir](#)).

⁵²Evropska unija, Projekt »Bridging the Gap – inclusive policies and services for equal rights of persons with disabilities« ([Vir](#))

⁵³Evropska unija, Evropska strategija o invalidnosti po letu 2020 ([Vir](#))

⁵⁴Evropska komisija, European Accessibility Act: Q&A ([Vir](#))

podlagi konvencije akt EAA pojmuje dostopnost kot predpogoj za smiselno udeležbo oseb z različnimi oblikami oviranosti v družbi enakopravno z drugimi. Odprava tovrstnih ovir pa pomembno prispeva k izboljšanju kakovosti življenja oseb z različnimi oblikami oviranosti.

Po mnenju Evropske komisije skupne zahteve glede dostopnosti v aktu EAA koristijo tako podjetjem kot potrošnikom:

- Usklajenost pravil bi morala olajšati trgovanje z drugimi državami EU (zlasti za mala in srednje velika podjetja). Njihovi proizvodi in storitve pa izpolnjujejo minimalna merila za prodajo in dostop do njih po vsej Evropi.
- Vpliv akta EAA na inovacije za boljše proizvode in bolj odprt trg pomeni, da imajo stranke koristi od širše in bolj družbeno vključujoče ponudbe po bolj konkurenčnih cenah.

Poleg oseb z različnimi oblikami oviranosti je pomembno upoštevati, da proizvodi, storitve in okolja, ki so vse bolj dostopni, koristijo vsem uporabnikom.

Da bi dosegli tako pomemben učinek, se akt EAA zanese na jasnost vlog, ki jih predvideva za javne organe (na primer, glede spremljanja in sankcioniranja proizvodov, ki kršijo zahteve zakona, kar spada med zahteve, ki jim morajo slediti druge države članice EU), gospodarske subjekte (na primer, kadar morajo spremeniti proizvode, za katere se šteje, da kršijo standarde dostopnosti), in za organizacije civilne družbe (ki prevzamejo aktivno vlogo pri spremljanju in pregledu prenosa in vpliva akta EAA).

Seveda akt EAA ni brez vseh slabosti. Evropski invalidski forum na primer izpostavlja naslednje pomanjkljivosti⁵⁵:

- Področje uporabe je omejeno, izjeme in vrzeli pa številne, pri čemer različne storitve in proizvodi (kot so storitve zdravstvenega varstva, izobraževanje, prevoz, stanovanja in gospodinjski aparati) niso vključeni v zakon, mehanizem temeljnih sprememb in nesorazmernega bremena pa je širok v njegovi možni uporabi.
- Države članice EU ne upoštevajo strogih zahtev glede dostopnosti grajenega okolja v zvezi s storitvami, ki jih zajema akt EAA.
- Mehanizem izvrševanja sodnih sporov ne velja za primere neskladnosti, ki jih sprožijo javni organi.

⁵⁵Evropski invalidski forum (EDF), Our analysis of the European Accessibility Act ([Vir](#))

- Rok za prenos ciljev akta EAA v nacionalno zakonodajo s strani držav članic je bil dolg z dodatnimi podaljšanji (tj. »obdobji mirovanja« za nekatere kategorije proizvodov).

Kljub tem omejitvam akt EAA in drugi deli zakonodaje EU zagotavljajo veliko priložnost in spodbudo za izboljšanje dostopnosti proizvodov, storitev in okolij po vsej Evropi. Da bi se izboljšave uresničile, je bistveno zagotoviti, da so cilji in standardi različnih direktiv ustrezno preneseni v nacionalno zakonodajo ter da se izvajajo učinkoviti načini spremljanja, pritožb in sankcij.

6. Izvajanje in posledice za države članice EU

Poglavje predstavlja konkreten vpliv različnih zakonodajnih aktov EU, predstavljenih v prejšnjih poglavjih, na temo dostopnosti in trenutno stanje izvajanja.

6.1. Posledice za države članice EU in druge ključne deležnike

Kot je podrobno opisano v prejšnjih poglavjih, zakonodajni akti EU vsebujejo različne obveznosti in posledice za več vrst ključnih deležnikov. Medtem ko vsaka direktiva vključuje posebne določbe o tem, kaj so dolžnosti, kako in v kakšnem časovnem okviru jih je treba upoštevati ter kakšne so kazni za neupoštevanje, lahko vloge na splošno razvrstimo na naslednji način:

- Evropska komisija:
 - Medtem ko direktive sprejemata Evropski parlament in Svet, ima Evropska komisija vlogo pri pojasnjevanju in določanju vsebine zakonodajnih aktov.
 - Evropska komisija mora spremljati tudi učinkovit prenos zakonodajnih aktov na nacionalni ravni.
 - Evropska komisija spremlja učinek direktiv.
 - Evropska komisija ima ključno vlogo pri pritožbenih mehanizmih.
- Države članice EU in njihovi organi za nadzor trga:
 - Do sredine leta 2023 so roki za prenos v nacionalno zakonodajo minili za vse štiri ključne direktive EU (tj. akt EAA, Direktiva o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij, Direktiva o javnem naročanju in Evropski zakonik o elektronskih komunikacijah). Tako so dolžne vse države članice EU oblikovati ali spremeniti nacionalne zakone, da bi sledile ciljem omenjenih direktiv.
 - Države članice imajo skupaj z različnimi nacionalnimi agencijami za nadzor trga ključno vlogo pri zagotavljanju, da so vsi proizvodi in storitve, uvedeni na njihovem trgu, skladni z zahtevami glede dostopnosti.
- Gospodarski subjekti:

- Proizvajalci, ponudniki storitev in drugi gospodarski subjekti, katerih dejavnosti spadajo na področje uporabe različnih direktiv Evropske unije v zvezi z dostopnostjo, morajo zagotoviti, da njihovi proizvodi in storitve izpolnjujejo minimalne zahteve glede dostopnosti, ki jih določajo direktive, pri čemer tvegajo, da bodo njihovi proizvodi in storitve v primeru neskladnosti prepovedani.
 - V nekaterih primerih morajo gospodarski subjekti predložiti tudi preglede in izjave o ravni dostopnosti, ki jo zagotavljajo, ter podati utemeljitve za vidike in dimenzije, kjer standardi dostopnosti niso izpolnjeni.
- Organizacije civilne družbe:
 - Ključno je bilo vključiti organizacije civilne družbe (zlasti organizacije oseb za varstvo podatkov) v razvoj direktiv, pa tudi vključiti jih kot svetovalce med izvajanjem na nacionalni ravni.
 - V tej fazi imajo organizacije civilne družbe tudi ključno vlogo pri spremljanju izvajanja in poročanju o primerih kršitev.
 - Organizacije civilne družbe bodo vključene v redne preglede nekaterih direktiv.

Razvidno je, da uspešno izvajanje direktiv zahteva precejšnjo stopnjo vključenosti in sodelovanja različnih akterjev po vsej Evropi.

6.2. Dejavniki za uspešno izvedbo

Z vidika nadaljnje predstavitve vlog ključnih deležnikov je potrebno razumeti še naslednjih sedem dejavnikov, ki bi morali biti ključni pri določanju uspeha izvajanja akta EAA, in povezanih direktiv.

1. Kar zadeva prenos **v nacionalno zakonodajo** s strani držav članic, je bilo ključnega pomena najti **ravnotežje med ambicioznim obsegom in zahtevami na eni strani ter čim večjo uskladitvijo na drugi**. Številni deležniki so si dejansko prizadevali zagovarjati večji obseg in strožje minimalne zahteve, kar bi teoretično moralo povzročiti višjo stopnjo dostopnosti. Hkrati so akt EAA in sorodni akti namenjeni spodbujanju nemotenega delovanja notranjega trga EU s preprečevanjem razdrobljenosti na trgu dostopnih proizvodov in storitev ter odstranjevanjem ovir za njihov

prosti pretok⁵⁶. Iskanje ravnovesja je ključni dejavnik uspeha, ne samo med prenosom v nacionalno zakonodajo, ampak tudi za tekoče izvajanje in spremljanje.

2. **Sodelovanje različnih organizacij, kot so organizacije za osebe z različnimi oblikami oviranosti**, je ključno za uspešno izvajanje direktiv, osredotočenih na dostopnost⁵⁷. Ključna vloga organizacij pri učinkovitem izvajanju in spremljanju ciljev akta EAA in drugih zakonov zahteva različne pobude. V zvezi z Direktivo o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij bi morale organizacije civilne družbe na primer spremljati delo nacionalnih javnih organov, da bi zagovarjale ambiciozno in natančno izvajanje ciljev glede dostopnosti. To je lahko v obliki **zagovarjanja** javnih organov, da od vseh javnih organov zahtevajo, da uporabljajo podoben pristop pri pripravi (obveznih) izjav o dostopnosti za vsako spletno mesto in mobilno aplikacijo v njihovi pristojnosti. V zvezi z ocenjevanjem ustreznosti in vpliva zakonodaje EU se lahko civilnodružbene organizacije zavzemajo za ustanovitev javnih organov za **periodično preverjanje** učinka zakonodaje ter točnosti in veljavnosti vsebine predloženih izjav o dostopnosti. Ker takšne prakse zahtevajo precejšnjo dodelitev sredstev, je **krepitev sodelovanja** med več organizacijami in med več državami članicami EU ključnega pomena⁵⁸, saj bo olajšala vzpostavitev skupnih politik zagovorništva ter razvoj skupnih orodij za izvajanje in spremljanje zahtev glede dostopnosti. Pravzaprav je proaktivno sodelovanje organizacij oseb z različnimi oblikami oviranosti in organizacij civilne družbe pri razvoju, testiranju in spremljanju novih politik, proizvodov in storitev ključni dejavnik uspeha za EAA in z njim povezano zakonodajo.
3. Da bi bilo **spremljanje**, ki se izvaja prek obsežnega sodelovanja med državami članicami EU in organizacijami za osebe z različnimi oblikami oviranosti učinkovito, je bistvenega pomena vrsta premislekov v zvezi z zahtevami in razlago ciljev akta EAA in povezanih direktiv⁵⁹. Na primer, predvidevanje in izvajanje dovolj strogih **kazni**, tako da se zahteve glede dostopnosti štejejo za neizogibne (tj. z dovolj visokimi kaznimi se javni organi izogonejo tveganju, da bi se nekaterim gospodarskim subjektom stroški zdeli sprejemljivi kot način za izogibanje zahtevam). Podobno je stroga razlaga

⁵⁶Digitalna Evropa, DIGITALEUROPE's recommendations for an effective transposition of the European Accessibility Act ([Vir](#))

⁵⁷European Disability Forum (EDF), Recommendations on the Web Accessibility Directive Implementing Acts ([Vir](#))

⁵⁸Evropska unija, Projekt ACCESSIBILITECH, D4.2. Document on policy recommendations to promote accessibility in the EU ([Vir](#))

⁵⁹European Association of Service providers for Persons with Disabilities (EASPD), Study on the Implementation of the European Accessibility Act and Web Accessibility Directive ([Vir](#))

- izjeme zaradi »nesorazmernega bremena« in drugih odstopanj ključen dejavnik uspeha za učinkovito uveljavljanje področja uporabe teh direktiv.
4. Spremljanje ciljev Evropske unije glede dostopnosti bi moralo temeljiti na **robustnem postopku standardizacije**, ki ga morajo podpirati države članice EU in druge ključne zainteresirane strani. Evropski harmonizirani standardi imajo odločilno vlogo pri omogočanju in zagotavljanju postopka, s katerim lahko gospodarski subjekti dokažejo skladnost svojih proizvodov in storitev z aktom EAA in drugimi direktivami⁶⁰. Takšni harmonizirani standardi so bistveni za zagotavljanje jasnih meril za gospodarske subjekte, pa tudi za olajšanje dela organov za nadzor trga.
 5. Za gospodarske subjekte vključno s proizvajalci, ponudniki storitev itd. bo proaktivnost pri njihovem udeleženju in aktivna udeležba pri izmenjavi znanja in praks o dostopnosti, vključno z razvojem **omrežij za vzajemno učenje**, pomenila pomembno podporo za široko razširjeno skladnost z zahtevami glede dostopnosti. S tega vidika je bistvenega pomena dodeliti znatna sredstva za **izpopolnjevanje in prekvalificiranje** delovne sile (vključno na digitalnem področju) z zagotavljanjem priložnosti za vseživljenjsko učenje o vključujoči in dostopni tehnologiji⁶¹.
 6. Za podporo pri uresničevanju omenjenih ambicioznih ciljev je pomembno, da EU vključi **dostopnost kot najpomembnejše vprašanje** v vse evropske programe financiranja, kot so Digitalna Evropa, Obzorje Evropa, Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), Evropski socialni sklad (ESS) in drugi⁶². V vseh programih je treba dostopnost obravnavati kot zahtevo v razpisih in financiranih projektih. Podobne pristope je treba spodbujati na nacionalni, regionalni in lokalni ravni.
 7. **Ozaveščanje** o naravi pravil ter o koristih in razpoložljivosti ukrepov za dostopnost bo bistvena naloga EU, držav članic EU in različnih organizacij civilne družbe. Pravzaprav bi bilo treba poudariti koristi za podjetja (z jasnimi cilji, ki veljajo po vsej Evropi in s čimer olajšajo trgovino na notranjem trgu) in za uporabnike ali potrošnike (z bolj oblikovanimi in bolj konkurenčnimi proizvodi in storitvami). Prav tako pa bi moral biti poudarjen obstoj različnih virov in orodij za pomoč pri doseganju teh ciljev.

⁶⁰Digitalna Evropa, DIGITALEUROPE's recommendations for an effective transposition of the European Accessibility Act ([Vir](#))

⁶¹Evropska unija, Projekt ACCESSIBILITECH, D4.2. Document on policy recommendations to promote accessibility in the EU ([Vir](#))

⁶²Evropska unija, Projekt ACCESSIBILITECH, D4.2. Document on policy recommendations to promote accessibility in the EU ([Vir](#))

6.3. Rezultati implementacije za junij 2023

V tem poglavju so navedeni različni elementi, povezani s trenutnim stanjem izvajanja zakonodaje, zlasti akt EAA in Direktive o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij, z namenom pregledati časovnico in poudariti obstoječe vrzeli ali prednostna področja.

Kar zadeva **Evropski akt o dostopnosti** je bil rok za prenos v nacionalno zakonodajo držav članic EU 28. junij 2022. Po tem datumu je treba ukrepe, predstavljene v prenesenih nacionalnih zakonodajah, uporabljati od 28. junija 2025.

Obstaja nekaj izjem⁶³:

- Skladnost glede dostopnosti evropske številke za klic v sili 112 se lahko odloži do 28. junija 2027.
- Ponudniki storitev, katerih objekti so že bili zakonito v uporabi do 28. junija 2025, lahko izkoristijo dodatno podaljšanje za pet let (do 28. junija 2030).
- Samopostrežni terminali lahko obratujejo do konca svoje ekonomsko uporabne dobe (največ 20 let po začetku uporabe).

Vendar je določen časovni okvir naletel na precejšnje izzive. Ko je potekel rok 28. junij 2022, naslednje države še vedno niso prenesle določb akta EAA v nacionalno zakonodajo in so posledično prejele uradni opomin Evropske komisije⁶⁴:

- Belgija, Bolgarija, Češka, Nemčija, Irska, Grčija, Francija, Hrvaška, Ciper, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nizozemska, Avstrija, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovenija, Finska in Švedska.

Za pet držav, ki so sicer akt EAA prenesle v nacionalno zakonodajo (Danska, Estonija, Italija, Slovaška in Španija), je bilo še vedno potrebno opraviti dodatno analizo kakovosti in ustreznosti sprejetih ali spremenjenih nacionalnih zakonov ter predvideti, ali bodo v celoti izkoristile zgoraj omenjene zamude in podaljšanja ali pa bodo zastavljene roke poskušale skrajšati⁶⁵.

Za spremljanje napredka, doseženega od tega roka, spletna platforma prava Evropske unije EUR-LEX spremlja nacionalni prenos EAA v nacionalno

⁶³Evropska unija, Accessibility of products and services ([Vir](#))

⁶⁴Evropska komisija, Non-transposition of EU legislation: Commission takes action to ensure complete and timely transposition of EU directives ([Vir](#))

⁶⁵Evropski invalidski forum (EDF), 24 Member States are running late with the European Accessibility Act ([Vir](#))

zakonodajo⁶⁶, pri čemer za vsako državo članico EU navede število ukrepov, skupaj z datumom objave in povezavo (v izvirnih jezikih). Veliko več držav članic EU je od takrat sprejelo različne ukrepe (bodisi z ustvarjanjem novih zakonov ali spremembo obstoječih) za izvajanje ciljev akta EAA in pripravo njihove uporabe do leta 2025.

Priprava gospodarskih subjektov na uporabo teh zakonov po letu 2025 je ključni izziv za učinkovit vpliv akta EAA, projekt **AccessibleEU** pa je vodilna pobuda, namenjena podpori deležnikom pri prehodu. Številni drugi viri so na voljo na spletu, kot je skupina za medsebojno podporo na socialni platformi Facebook: »*European Accessibility Act peer support group*«, ki jo je ustanovil Evropski invalidski forum (EDF)⁶⁷.

V zvezi z **Direktivo o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij** se je obdobje za nacionalni prenos končalo leta 2018 in vse države članice EU so sprejele ali spremenile različne zakone na nacionalni ravni, da zagotovijo prenos ciljev direktive⁶⁸. Leta 2022 je Evropska komisija izvedla oceno prvih treh let uporabe direktive na podlagi poročil o spremljanju, ki so jih predložile države članice EU, ter javnega posvetovanja, ki je potekalo leta 2021 in ga je zaključila zunanja študija⁶⁹. Ocena je na splošno pokazala znaten napredek, pri čemer so vse države članice EU izvajale zakone in imenovalle izvršilne organe, poleg tega jih je več oblikovalo programe usposabljanja za osebje, več držav članic pa se je odločilo preseči področje uporabe in zahteve direktive. Na splošno je to prineslo izboljšano dostopnost, kot poročajo uporabniki, zlasti za spletna mesta na nacionalni ravni.

Kljub temu obstaja več področij, na katerih je treba še veliko postoriti, na katere je opozoril tudi Evropski invalidski forum⁷⁰, in analiza tega bi lahko izpostavila ustrezna področja, ki jih je treba spremljati glede izvajanja akta EAA:

- Na vseh spletnih mestih in v mobilnih aplikacijah ni doslednega uveljavljanja izjav o dostopnosti, pri čemer več izjav manjka ali je netočnih.
- Formalni izvršilni postopki in pritožbeni mehanizmi so neustrezno razviti, zaradi česar se malo uporabljajo.

⁶⁶Evropska unija, Nacionalni ukrepi za prenos Direktive (EU) 2019/882 ([Vir](#))

⁶⁷Evropski invalidski forum (EDF), European Accessibility Act peer support group (slov. Skupina za podporo Evropskega akta o dostopnosti), Facebook ([Vir](#))

⁶⁸Evropska unija, Nacionalni ukrepi za prenos Direktive (EU) 2016/2102 ([Vir](#))

⁶⁹Evropska komisija, COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT EVALUATION Review of the application of Directive (EU) 2016/2102 ([Vir](#))

⁷⁰Evropski invalidski forum (EDF), Web Accessibility Directive: better feedback mechanism, more expertise needed ([Vir](#))

- Pomanjkanje jasnosti glede skladnosti ter glede časovnega razporeda in uporabe standardov otežuje nalogo gospodarskih subjektov in organov za nadzor trga ter ovira primerjave v več državah.
- Na voljo ni dovolj strokovnjakov za dostopnost, ki bi podpirali prehod na bolj dostopna spletna mesta in mobilne aplikacije. Potreba po dodatnem usposabljanju je velika.
- Vključenost oseb z različnimi oblikami oviranosti v uporabo nacionalne zakonodaje je bila nedosledna.

Kar zadeva Direktivo o javnem naročanju, se je rok za prenos ciljev direktive v nacionalno zakonodajo zaključil leta 2016. Vse države članice EU so od takrat sprejele ali spremenile nacionalne zakone za prenos ciljev direktive v svoje nacionalne pravne okvire, katerih seznam je na voljo v evropski bazi EUR-LEX⁷¹. Evropska komisija si prizadeva bolje podpreti države članice EU pri njihovi uporabi novih pravil o javnem naročanju, vključno s poudarjanjem dajanja prednosti nakupu proizvodov in storitev, ki prinašajo pozitivne družbene rezultate, ter pregledati obstoječa orodja in priložnosti v pravnem okviru EU za olajšanje družbeno pozitivnih javnih naročil. V ta namen je Evropska komisija objavila Priročnik za upoštevanje socialnih vidikov pri javnem naročanju⁷². V zvezi z dostopnostjo in oblikovanjem za vse priročnik pojasnjuje, kako vključevanje teh ciljev v javno naročanje koristi širši družbi. Obravnava tudi tehnične specifikacije in nudi primere vključujočih praks. Čeprav je priročnik neposredno naslovljen na javne organe, je tudi odlično orodje za organizacije civilne družbe, ki se ukvarjajo z zagovorništvom in sodelujejo z javnimi organi za izboljšanje dostopnosti, pa tudi za gospodarske subjekte, ki želijo razumeti, kaj bodo javni organi iskali v smislu univerzalnega oblikovanja v prihajajočih razpisih.

V zvezi s strategijo **Evropske komisije za pravice invalidov 2021-2030**, ki velja za ključni politični okvir za izboljšanje dostopnosti v Evropi, Evropska komisija spremlja stanje napredka različnih pobud, povezanih z dostopnostjo⁷³.

⁷¹Evropska unija, Nacionalni ukrepi za prenos Direktive 2014/24 ([Vir](#))

⁷²Evropska komisija, Socialna Evropa, Buying social – A guide to taking account of social considerations in public procurement ([Vir](#))

⁷³Evropska komisija, Zaposlovanje socialne zadeve in vključevanje, Monitoring framework ([Vir](#))

Te pobude so:

Pobuda	Časovna razporeditev	Stanje
Začetek delovanja evropskega centra virov za dostopnost - AccessibleEU za povečanje skladnosti v politikah dostopnosti in lažji dostop do ustreznega znanja.	2022	V procesu
Zagotavljanje praktičnih smernic državam članicam v podporo izvajanju obveznosti glede dostopnosti v skladu z direktivami o javnem naročanju.	2021	Dokončano
Vključitev dostopnosti in vključitev v okrepljeno strategijo interoperabilnosti vlad EU.	2021	Zamuda
Ocenitev uporabe Direktive o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij.	2022	Dokončano
V skladu s Strategijo trajnostne in pametne mobilnosti pregledati regulativni okvir za pravice potnikov, vključno s pravicami oseb z različnimi oblikami oviranosti in oseb z omejeno mobilnostjo v zračnem, vodnem, avtobusnem prevozu.	2021	Zamuda
Začeti popis sredstev na železniški infrastrukturi.	2022	V procesu
Pregledati uredbo o smernicah Evropske unije za razvoj vseevropskega prometnega omrežja, da se okrepi določba o dostopnosti.	2021	Dokončano
Revidirati sveženj mobilnosti v mestih za krepitev načrtovanja trajnostne mobilnosti v mestih, ki od držav članic zahteva, da sprejmejo lokalne načrte mobilnosti ob upoštevanju potreb različnih skupin, vključno z osebami z različnimi oblikami oviranosti.	2021	Dokončano

*Tabela 2. Pobude Evropske komisije za izboljšanje dostopnosti v Evropi glede na **Strategijo za pravice invalidov 2021-2030**.*

Na splošno se zdi, da izvajanje ključne zakonodaje o dostopnosti skupaj s prenosom v nacionalno zakonodajo in uporabo po vsej Evropi dobro napreduje. Interes in zavzetost različnih deležnikov sta vse bolj vidna, dosegajo pa se tudi konkretni rezultati. Kljub temu se je izvajanje akta EAA začelo počasi z opaznimi

zamudami pri nacionalnem prenosu v večini držav članic EU. Izkušnje, pridobljene pri pregledu prvih treh let izvajanja Direktive o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij, kažejo, da je nacionalni prenos le prvi korak. Bistvenega pomena je pregledati kakovost, obseg in ambicioznost sprejetih nacionalnih zakonov, veliko truda pa je treba vložiti v spremljanje učinkovitega izvajanja zakonov. Redno preverjanje ustreznosti novih pravil, spremljanje njihove dosledne uporabe ter prepoznavanje vrzeli in prioritet zahtevajo sodelovanje organizacij civilne družbe, zato bo za zagotovitev učinkovitega sodelovanja bistvenega pomena, da se javni organi vključijo v konstruktiven dialog tako z gospodarskimi subjekti (proizvajalci, ponudniki storitev itd.) kot s skupinami uporabnikov.

Za podporo različnim skupinam bi morali biti v prihodnjih letih ključni prednostni nalogi ustvarjanje orodij in vzpostavitev platform za vzajemno učenje. Cilj projekta **AccessibleEU**⁷⁴ je reševanje teh potreb.

⁷⁴European Accessibility Resource Centre AccessibleEU ([Vir](#))

7. Dodatne informacije

Povezave do ključnih zakonodaj, omenjenih v tem dokumentu:

- [Konvencija o pravicah invalidov](#)
- [Direktiva o zahtevah glede dostopnosti za proizvode in storitve](#)
- [Direktiva o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij](#)
- [Direktiva o javnem naročanju](#)
- [Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah](#)
- [Direktiva o Evropskem zakoniku o elektronskih komunikacijah](#)
- [Uredba o evropski standardizaciji](#)

Povezave do drugih uporabnih virov (v angleškem jeziku):

- [ACCESSIBILITECH projekt o dostopnih tehnologijah in rešitvah](#)
- [Študija EASPD o aktu EAA in direktivi o spletni dostopnosti](#)
- [Orodje EDF za izvedbo akta EEA](#)
- [Zbirka orodij EDF o izvajanju direktive o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij](#)
- [Stran Evropske komisije o harmoniziranih standardih, ki podpirajo evropsko zakonodajo](#)

Ta dokument se osredotoča na evropsko standardizacijo in zato ne temelji na mednarodnem sistemu standardizacije, čeprav ponuja koristne informacije o analogijah z uporabo evropskega sistema.